

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) พัฒนาแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) ศึกษาความเหมาะสมของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 4) ศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกล่าวถึงสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขึ้นศึกษาความต้องการแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามความต้องการแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามไปแจกในวันจัดประชุม ซึ่งดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ จำนวนและร้อยละ

2. ขึ้นพัฒนาแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็น ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และทำการวิเคราะห์ด้วยค่าความสอดคล้อง

3. ขึ้นศึกษาความเหมาะสมของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่พัฒนาขึ้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือผู้บริหารสถานศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามความเหมาะสม ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ คือ ค่ามัธยฐาน มากกว่า 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ไม่เกิน 1.00 จะถือว่าเป็นรายการปฏิบัติที่เหมาะสม

4. ขึ้นศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประธานคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 103 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความเป็นไปได้ ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสถิติ คือ ค่าเฉลี่ยที่ค่ามากกว่า 3.50 ขึ้นไป และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไม่เกิน 1.00 จะถือว่าเป็นรายการปฏิบัติที่เป็นไปได้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาต้องการแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 4 ชั้น 20 รายการ ปฏิบัติ และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

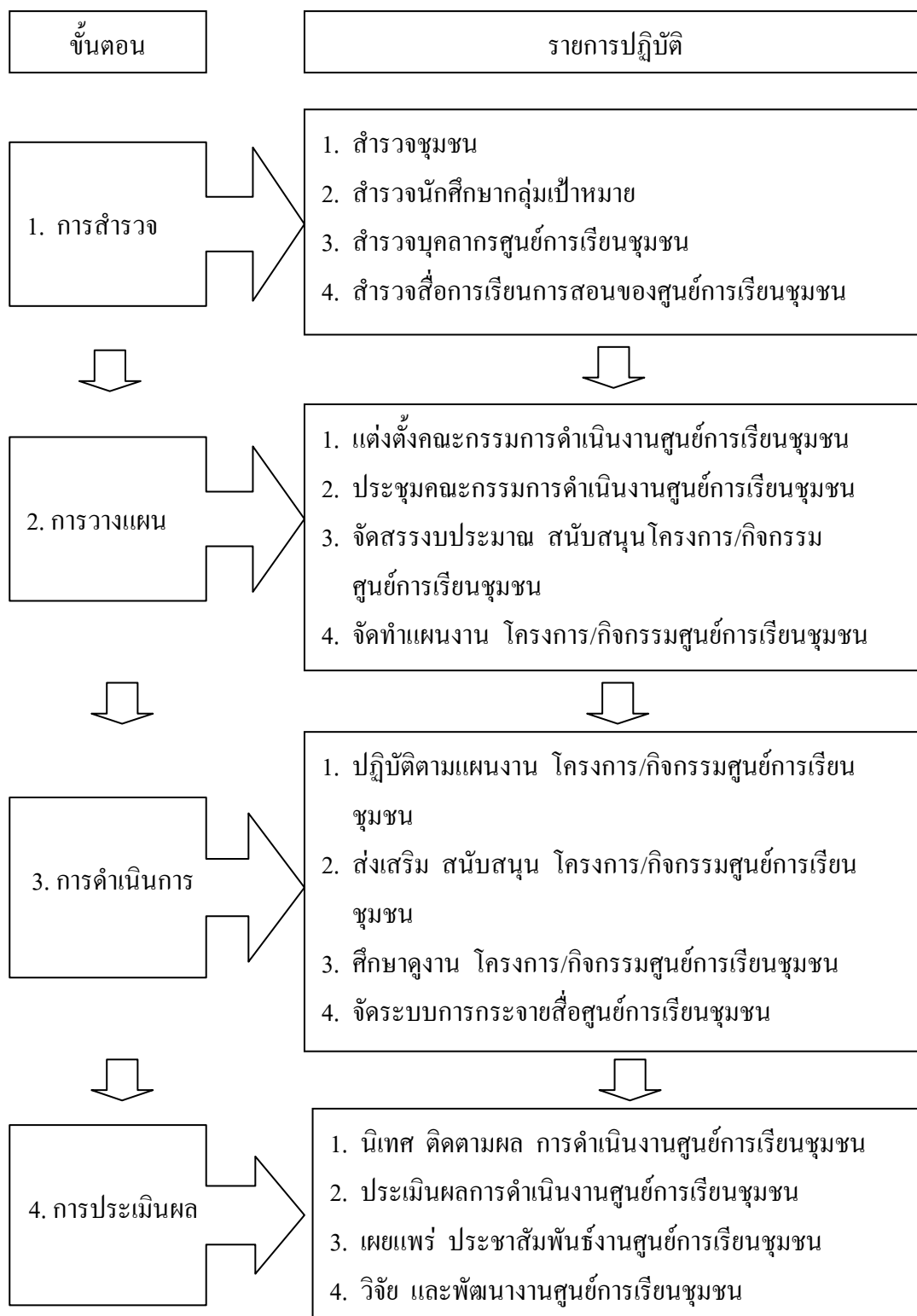
1.1 การสำรวจ คือ สำรวจชุมชน (ร้อยละ 100) สำรวจนักศึกษาในกลุ่มเป้าหมาย (ร้อยละ 100) สำรวจบุคลากรศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100) สำรวจสื่อการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100)

1.2 การวางแผน คือ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100) ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100) จัดสรรงบประมาณ สนับสนุนโครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100) จัดทำแผนงาน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100)

1.3 การดำเนินการ คือ ปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100) ส่งเสริมสนับสนุนโครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100) ศึกษาดูงานโครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100) จัดระบบการกระจายสื่อการเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100) และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ ให้คำปรึกษา แนะนำบุคลากรศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 11.1) จัดทำข้อสอบมาตรฐาน และหลักสูตรท้องถิ่น (ร้อยละ 14.8) จัดทำข้อมูลเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 18.5) อนุมัติหลักสูตรท้องถิ่น (ร้อยละ 18.5)

1.4 การประเมินผล คือ นิเทศติดตาม ผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100) ประเมินผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100) วิจัยและพัฒนางานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ร้อยละ 100)

2. ผลการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แนวทางการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่พัฒนาขึ้นจำนวน 4 ชั้น 16 รายการปฏิบัติ ได้แบบจำลองแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาดังปรากฏผลในภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 แบบจำลองแนวทางการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่พัฒนาขึ้น

3. ผลการศึกษาความเหมาะสมของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่พัฒนาขึ้น ทั้ง 4 ชั้น 16 รายการปฏิบัติ พบว่ามีค่ามัธยฐานความเหมาะสม (Mdn ระหว่าง 3.95 - 4.88) ดังนี้

3.1 รายการปฏิบัติภายใต้ขั้นสำรวจของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมมีค่ามัธยฐานขั้นสำรวจมีความเหมาะสม 4 รายการปฏิบัติโดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานจากมากไปหาน้อยดังนี้ สำรวจนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย (Mdn = 4.88) สำรวจสื่อการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.76) สำรวจชุมชน (Mdn = 4.12) และสำรวจบุคลากรศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 3.95)

3.2 รายการปฏิบัติภายใต้ขั้นวางแผนของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมมีค่ามัธยฐานขั้นการวางแผน มีความเหมาะสม 4 รายการปฏิบัติ โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานจากมากไปหาน้อย ดังนี้ จัดทำแผนงาน โครงการกิจกรรมศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.71) จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการกิจกรรมศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.65) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.53) และประชุมคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.24)

3.3 รายการปฏิบัติภายใต้ขั้นดำเนินการของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมมีค่ามัธยฐานขั้นดำเนินการ มีความเหมาะสม 4 รายการปฏิบัติ โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐาน จากมากไปหาน้อยดังนี้ ปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.71) ส่งเสริม สนับสนุน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.65) ศึกษาดูงาน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.53) และจัดระบบการกระจายสื่อศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.24)

3.4 รายการปฏิบัติภายใต้ขั้นประเมินผลของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมมีค่ามัธยฐานขั้นประเมินผล มีความเหมาะสม 4 รายการปฏิบัติ โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานจากมากไปหาน้อย ดังนี้ นิเทศ ติดตามผล การดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.88) ประเมินผล การดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.76) เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ งานศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.65) และวิจัยและพัฒนางานศูนย์การเรียนชุมชน (Mdn = 4.24)

4. ผลการศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 4 ชั้น 16 รายการปฏิบัติ พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ในระดับมากถึงมากที่สุด (μ ระหว่าง 4.41 ถึง 4.99) ดังนี้

4.1 รายการปฏิบัติภายใต้ขั้นสำรวจของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยขั้นสำรวจมีความเป็นไปได้มากที่สุด ($\mu = 4.79$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า มีความเป็นไปได้มากที่สุด 3 รายการปฏิบัติ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ สำรวจนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย ($\mu = 4.99$) สำรวจบุคลากรศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.74$) และสำรวจสื่อการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.68$) และมีความเป็นไปได้มาก 1 รายการปฏิบัติ คือ สำรวจชุมชน ($\mu = 4.43$)

4.2 รายการปฏิบัติภายใต้ขั้นวางแผนของแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยขั้นวางแผนมีความเป็นไปได้มาก ($\mu = 4.41$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า มีความเป็นไปได้มากที่สุด 1 รายการปฏิบัติ คือ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.63$) และมีความเป็นไปได้มาก 3 รายการปฏิบัติ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.42$) จัดทำแผนงาน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.41$) และจัดสรรงบประมาณ สนับสนุน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.28$)

4.3 รายการปฏิบัติภายใต้ขั้นดำเนินการ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยขั้นการดำเนินการมีความเป็นไปได้มากที่สุด ($\mu = 4.68$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า มีความเป็นไปได้มากที่สุด 3 รายการปฏิบัติ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.97$) ส่งเสริม สนับสนุน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.79$) และศึกษาดูงาน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.58$) และมีความเป็นไปได้มาก 1 รายการปฏิบัติ คือ จัดระบบการกระจายสื่อศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.43$)

4.4 รายการปฏิบัติภายใต้ขั้นประเมินผล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยขั้นประเมินผลมีความเป็นไปได้มากที่สุด ($\mu = 4.63$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า มีความเป็นไปได้มากที่สุด 3 รายการปฏิบัติ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นิเทศ ติดตามผลการดำเนินงาน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.79$) ประเมินผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.68$) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.58$) และมีความเป็นไปได้มาก 1 รายการปฏิบัติ คือ การวิจัยและพัฒนางานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ($\mu = 4.41$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้น คือ การสำรวจ การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล ซึ่งมีความเหมาะสมและเป็นไปได้นั้น มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ในขั้นสำรวจ ประกอบด้วย 1) สำรวจชุมชน 2) สำรวจนักศึกษากลุ่มเป้าหมาย 3) สำรวจบุคลากรศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ 4) สำรวจสื่อการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานหรือกิจกรรมใดๆ ก็ตาม สิ่งสำคัญประการหนึ่ง ที่ควรคำนึงถึงก็คือ การสำรวจ เนื่องจาก การสำรวจจะนำมาซึ่งข้อมูลที่สามารถนำมาประมวลผลเป็นสารสนเทศในการตัดสินใจที่จะดำเนินงานหรือกิจกรรมนั้น ๆ ต่อไป เพื่อให้การดำเนินงานหรือกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น ในการดำเนินงานหรือกิจกรรมใด ๆ หน่วยงานหรือองค์กรทุกแห่ง ควรมีขั้นตอนการสำรวจเป็นสิ่งแรกเสียก่อน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็เช่นกัน กล่าวคือ หากศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสภาพชุมชนเสียก่อน ก็จะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนนั้น ๆ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของชุมชน สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษา เป็นต้น ทำให้การปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสอดคล้องและรองรับกับสภาพหรือความต้องการของชุมชน นำมาซึ่งการปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล นอกจากนี้ทางศูนย์การเรียนรู้ชุมชนก็ควรที่จะสำรวจความพร้อมของตนเองด้วยเช่นกัน หมายความว่า ทางศูนย์การเรียนรู้ชุมชนต้องมีข้อมูลของตนเองด้วย เช่น จำนวนบุคลากร จำนวนครูหรือจำนวนสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น เพื่อให้การปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีคุณภาพยิ่งขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดของกองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน (2546 : 11 - 15) และกรมการศึกษาออกโรงเรียน (ม.ป.ป. : 13 - 14) ที่ระบุแนวคิดไว้ว่า ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนั้น จะต้องมีการสำรวจข้อมูลของชุมชนก่อน เช่น ข้อมูลทั่วไปของชุมชน แหล่งวิทยาการ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศักยภาพของชุมชน เป็นต้น รวมทั้งต้องสำรวจสภาพความพร้อมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น ครู บุคลากร สื่อการเรียนรู้อื่นๆ ทุกประเภท เป็นต้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จักรกริช บุญเดช (2541 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายงานการศึกษาออกโรงเรียนในอำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยประการหนึ่ง พบว่า การกำหนดนโยบายของการจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาออกกระบวนควรมีการสำรวจข้อมูลท้องถิ่นด้วย เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ชาญ กองจันทร์ดี (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมศูนย์ การเรียนรู้ชุมชน เขตการศึกษา 5 พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนคือ การสำรวจข้อมูลชุมชน

2. ในขั้นวางแผน จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การวางแผนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของทุกหน่วยงานหรือองค์กร เพราะการวางแผนเปรียบเสมือนแนวทางในการดำเนินงานหรือกิจกรรม หรืออาจจะกล่าวได้ว่า การวางแผนเปรียบได้

กับเข้มทิศของการเดินทางนั่นเอง เนื่องจากการวางแผนมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานหรือกิจกรรมหลายประการด้วยกัน เช่น การวางแผนช่วยให้เกิดการตัดสินใจในการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง การวางแผนช่วยให้มองเห็นภาพรวมของผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของการดำเนินงาน การวางแผนช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้น การวางแผนช่วยหลีกเลี่ยงสภาวะความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต การวางแผนช่วยให้การจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนแสดงถึงการคิดอย่างชาญฉลาด สุขุม กลุ่มลึกลับของผู้บริหารหรือคณะกรรมการ เป็นต้น ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ชั้นวางแผนประกอบด้วย 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3) จัดสรรงบประมาณ สนับสนุน โครงการ กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ 4) จัดทำแผน โครงการ กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยผลการวิจัยพบว่า ชั้นวางแผนทั้ง 4 รายการปฏิบัติ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ แสดงให้เห็นว่า การวางแผนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีการบริหารเพื่อการพัฒนาของเดมมิ่งที่กล่าวไว้ว่า ขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งในการดำเนินงาน โครงการ หรือ กิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ก็คือ การวางแผน (Plan) ดังที่ ศุภชัย อาชีวะระงับโรค (2547 : 9 – 21) ; บรรจง จันทมาศ (2546 : 7 – 8) และพ่วงศรี สยามยา (2544 : 65) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของจักรกริช บุญเดช (2541 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายงานการศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การกำหนดนโยบายการศึกษานอกโรงเรียน ควรกำหนดแผนงาน ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกัน และการจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการ เช่นกันกับผลการวิจัยของ ชาญ กองจันทร์ดี (2543 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เขตการศึกษา 5 พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนคือ การจัดทำแผนงานและโครงการ

3. ขั้นตอนดำเนินการ ประกอบด้วยรายการปฏิบัติ จำนวน 4 รายการปฏิบัติ คือ 1) ปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) ส่งเสริม สนับสนุน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3) ศึกษาดูงาน โครงการ/กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ 4) จัดระบบการกระจายสื่อศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ในการดำเนินงานหรือกิจกรรมก็คือ การดำเนินการ เพราะการดำเนินการเป็นการนำเอาแผนงานที่กำหนดไว้มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องรองรับการความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย หากการดำเนินงานหรือกิจกรรมใดมีการ

ดำเนินงานที่เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ก็หมายความว่า การดำเนินงานหรือกิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ในทางกลับกันหากการดำเนินงานหรือกิจกรรมไม่เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ก็หมายความว่า การดำเนินงานหรือกิจกรรมนั้นยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย จึงต้องหาทางปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานต่อไป จึงกล่าวได้ว่า การดำเนินการ เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมียู่ในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของหน่วยงานหรือองค์กรทุกแห่ง ซึ่งในที่นี้หมายถึง การปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต้องเป็นไปตามความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ กองพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน (2546 : 11 - 15) ที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้เชื่อมโยงเป็นการศึกษาตลอดชีวิต เสริมสร้างโอกาสและให้บริการทางการศึกษาให้แก่ชุมชน และกระจายอำนาจให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีการบริหารเพื่อการพัฒนาของเดมมิ่งที่กล่าวไว้ว่า ขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งในการดำเนินงาน โครงการ หรือกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ก็คือ การปฏิบัติตามแผน (Do) ดังที่ สุภชัย อาชีวะระงับโรค (2547 : 9 – 21) ; บรรจง จันทมาศ (2546 : 7 – 8) และ ผ่องศรี สยามยา (2544 : 65)

4. ขึ้นประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วยรายการปฏิบัติ 4 รายการปฏิบัติ คือ 1) นิเทศ ติดตามผล การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) ประเมินผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ 4) วิจัย และพัฒนางานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่า การประเมินผลการดำเนินการเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีต่อการดำเนินงานหรือกิจกรรม เนื่องจากการประเมินผลเป็นกระบวนการรวบรวมและเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ซึ่งจะช่วยให้ตัดสินใจที่ดีสำหรับทางเลือกที่เป็นไปได้หลาย ๆ ทางของการดำเนินงาน และการประเมินนำมาซึ่งข้อมูลที่น่ามาประมวลผลเป็นสารสนเทศในการพิจารณาว่าจะแก้ไขหรือปรับปรุงการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่อไปในลักษณะใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่นเช่นการปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลจะช่วยพัฒนาในด้านการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก ทำให้สามารถพัฒนาการจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น เพราะการปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำเป็นต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อช่วยกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน วิธีการปฏิบัติที่จะทำให้อาจได้รับผลตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ มีการติดตาม ตรวจสอบ กำกับ การปฏิบัติงานเพื่อดูความก้าวหน้าของผลการปฏิบัติงานว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง เพื่อที่จะได้ปรับปรุง แก้ไข ส่งเสริม และพัฒนาการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงานตามที่ต้องการ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบริหารเพื่อการพัฒนา

พัฒนาของเดิมมิ่งที่กล่าวไว้ว่า ขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งในการดำเนินงาน โครงการ หรือกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ก็คือ การตรวจสอบ (Check) ดังที่ ศุภชัย อาชีวะระงับโรค (2547 : 9 – 21) ; บรรจง จันทมาศ (2546 : 7 – 8) และผ่องศรี สยมยา (2544 : 65) และเป็นไปตามทฤษฎีการประเมินของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544 : 21) ที่กล่าวไว้ว่า การประเมินเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศเชิงคุณค่าเพื่อช่วยตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของหน่วยงานหรือองค์กร และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชุนันท์ พึ่งวงศ์ญาติ (2548 : 94) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในระดับปฐมวัยที่มีคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 พบว่า ขั้นตอนหนึ่งที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในระดับปฐมวัย ที่มีคุณภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 คือ การตรวจสอบประเมินผล

5. จากผลการวิจัยที่พบว่า แนวทางการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ นั่นที่เป็นเช่นนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจากการวิจัยครั้งนี้ นำแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดนั่นเอง กล่าวคือ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและการบริหารเพื่อการพัฒนามาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย จึงทำให้กรอบแนวคิดของการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ และครอบคลุมรายการปฏิบัติที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบกับ การกำหนดขั้นตอนการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้แก่ การสำรวจ การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล มีความเหมาะสมด้วยเช่นกัน เนื่องจากขั้นตอนการพัฒนาดังกล่าวเกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีจากนักวิชาการและนักการศึกษารวมทั้งผู้วิจัยหลาย ๆ คน กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน (2546 : 11- 15) ; กรมการศึกษานอกโรงเรียน (ม.ป.ป. : 18) ; กรมการศึกษานอกโรงเรียน (ม.ป.ป.ช : 13 – 14) ; ดวงดา จำนง (2538 : บทคัดย่อ) ; จินดา นูเร (2539 : บทคัดย่อ) ; จักรกริช บุญเดช (2541 : บทคัดย่อ) ; ชาญ กองจันทร์ดี (2543 : บทคัดย่อ) และ อัญญา บัวบุญ (2544 : บทคัดย่อ) นอกจากนี้สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลการวิจัยพบว่า แนวทาง การปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ นั้น น่าจะมาจาก ในขั้นตอนที่ 1 ของการวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานศูนย์ การเรียนรู้ชุมชน เป็นข้อมูลที่เกิดจากการแสดงความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา จัดได้ว่าเป็นการระดมสมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา นำมาซึ่งข้อมูลที่เหมาะสมที่จะ นำมากำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจาก ขั้นตอนการสอบถามถึงความต้องการแนวทางการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัด

พระนครศรีอยุธยาอีกครั้ง ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นความต้องการอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ การสอบถามความคิดเห็นและความต้องการจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาจึงน่าที่จะเป็นสาเหตุที่ทำให้แนวทางการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้

6. ผลการวิจัยที่พบว่า แนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ การสำรวจ การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผลนั้น หากจะพิจารณาถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงาน กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ แล้ว อาจกล่าวได้ว่า มีลักษณะไปในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน โดยมีหลักการสำคัญ คือ การดำเนินงาน กิจกรรม หรือโครงการใด ๆ ก็ตาม จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ การวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Implementation) และการติดตามกำกับและประเมินผล (Monitoring and evaluation) การวางแผนเป็นการศึกษาความเป็นมา และความเป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อกำหนดความเป็นไปที่พึงประสงค์ในอนาคต จากนั้นจึงคัดเลือกทรัพยากรที่มีอยู่มาจัดดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ส่วนการติดตามกำกับและประเมินผลจะเข้ามามีบทบาทในการติดตามและกำกับว่าการดำเนินงานและผลที่เกิดขึ้นนั้นมีความเหมาะสมเพียงใด ควรพัฒนาปรับปรุงอะไรบ้างเพื่อให้บรรลุผลตามที่ต้องการ ซึ่งเป็นหลักของการดำเนินงาน กิจกรรม หรือโครงการ ที่คล้ายคลึงกับแนวคิดทฤษฎีอื่น ๆ เช่น แนวคิดทฤษฎีการบริหารเพื่อการพัฒนาที่กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพไว้ว่า ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Action) ศุภชัย อาชีวะระงับโรค (2547 : 9 – 21) ; บรรจง จันทมาศ (2546 : 7 – 8) และ ผ่องศรี สยมยา (2544 : 65) หรือแนวคิดในการดำเนินงานของ เอกชัย กี่สุขพันธุ์ (2543 : 127) ที่กล่าวว่าไว้ว่า การดำเนินงาน ควรมี ขั้นตอน 7 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์สภาพการณ์ การวิเคราะห์ปัญหา พัฒนาทางเลือก การประเมินทางเลือก วางแผนดำเนินการ การดำเนินการ และการประเมินผล เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินงาน กิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ จะมีหลักการสำคัญที่คล้ายคลึงกัน แต่อาจจะมีรายละเอียดบางอย่างหรือบางขั้นตอนแตกต่างกันออกไป อยู่ที่ว่า คณะทำงานในหน่วยงานหรือองค์กร จะนำแนวคิดทฤษฎีใดมาถือปฏิบัติ

ผลการวิจัยครั้งนี้ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยตรงมารองรับก็ตามแต่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อมูลความต้องการแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนั้น เพื่อให้การนำผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

1. สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ควรมีนโยบาย ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ให้ผู้บริหารการศึกษาออกโรงเรียน ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2. ศูนย์ศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรมีนโยบายการจัดทำแผนการนิเทศ กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

3. ผู้บริหารการศึกษาออกโรงเรียนควรเผยแพร่แนวคิดการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

4. ผู้บริหารการศึกษาออกโรงเรียน ควรจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

5. ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติให้ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในครั้งต่อไปควรได้มีการศึกษาวิจัยในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาสภาพและปัญหาที่มีผลต่อการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่พัฒนาแล้ว ไปปฏิบัติ

3. ศึกษาความพึงพอใจของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่มีต่อการพัฒนาแนวทางปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา